

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ ETKİNLİKLERİN TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI MESLEK SEÇİMİNE YÖNELİK TUTUMLARA ETKİSİ

Elif ÖZDEMİR YILMAZ
Milli Eğitim Bakanlığı
elifzdemirr@gmail.com
ORCID: 0000-0003-1490-9701

Ebru UZUNKOL
Sakarya Üniversitesi
ebrud@sakarya.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1897-137X

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 06.01.2023

Revize Tarihi: 25.05.2023

Kabul Tarihi: 26.06.2023

Atf Bilgisi: Özdemir Yılmaz, E. ve Uzunkol, E. (2023). Sosyal Bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimine yönelik tutumlara etkisi. *Sınıf Öğretmenliği Araştırmaları Dergisi (SÖAD)*, 3(1), 81-97.

ÖZ

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler dersinde yürütülen toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerin ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyete dayalı meslek tercihlerine yönelik tutumlarına etkisini belirlemektir. Bu amaçla nicel araştırma yöntemlerinden ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen” kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Kocaeli Körfez İlçesinde bir ilkökulda öğrenim görmekte olan 56 ilkökul 4. Sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Çetin Gündüz ve Tarhan (2015) tarafından geliştirilmiş olan “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimlerine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Deneysel işlem sürecinde 8 hafta boyunca sosyal bilgiler dersi aile içi görev paylaşımı, spor ve oyun, siyaset, bilim, meslek seçimi ve eğitim başlıklarına uygun olarak planlanan toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı etkinlikler temel alınarak işlenmiştir. Verilerin analizinde bağımlı ve bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyete dayalı etkinliklerin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, sosyal bilgiler, meslek seçimi.

THE EFFECT OF SOCIAL STUDIES INTEGRATED SOCIAL GENDER BASED ACTIVITIES ON ATTITUDES TOWARDS SOCIAL GENDER SELECTION

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the effect of gender-based activities conducted in social studies lesson on the 4th-grade primary school students' attitudes towards Gender Based Choice of Profession. For this purpose, quasi-experimental “pretest-posttest control group design” which is one of the quantitative research methods was used in the study. The study group of the research consists of 56 fourth-graders studying at a primary school in Körfez district of Kocaeli province. “Attitude towards Gender Based Choice of Profession Scale” developed by Çetin Gündüz and Tarhan (2015) was used as data collection tool. In the experimental process, during 8 weeks, social studies lesson was taught based on the classroom activities on gender which were planned in accordance with the themes of task sharing within family, sports and game, politics, science, choice of profession and education. Dependent and independent samples t-tests were used in the analysis of data. When the findings obtained as a result of the research were considered as a whole, it was concluded that gender-based activities in social studies lesson positively affected the 4th-grade primary school students' attitudes towards gender based choice of profession.

Keywords: Gender, social studies, choice of profession.

Giriş

İnsanlar yaşamları boyunca pek çok kategorilendirme ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu kategoriler hayatın farklı dönemlerinde ortaya çıkabilmekte ve hayatın farklı alanlarında etkili olabilmektedir. Söz konusu kategorilerden biri de cinsiyettir. Cinsiyet kavramı temelde bireyin kadın

ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikler olarak tanımlanmaktadır (Akın ve Demirel, 2003, s. 73). Ancak cinsiyetimize uygun olarak sahip olduğumuz özelliklerin bir kısmı cinsiyetin biyolojik yanı ile ilgiliyken büyük bir kısmı da toplumsal yanı ile ilgilidir. Cinsiyetin toplumsal boyutuna 1972 yılında Ann Oakley'in sosyolojiye dâhil ettiği, toplumsal cinsiyet kavramı açıklık getirmiştir. Buradaki çıkış noktası, kadın ve erkeğin toplumdaki rollerinin temelinde biyolojik sebeplerin yanı sıra kültürel sebeplerinden de yattığı görüşüdür (Kantoğlu, Çetin ve Erdoğan, 2018).

Toplumsal cinsiyet terimi sosyal ortam ve kültüre dayalı olarak kadınlık- erkeklikten beklenenlerin ifadesi olarak tanımlanmaktadır; genel olarak kültür temelli, biyolojik özelliklerle de ilişkili bir anlam taşır ve elbette psikolojiyi de kapsamaktadır (Dökmen, 2017). Yani toplumsal cinsiyet hem bireysel yaşantı hem de toplumsal yaşantının oluşumunda ciddi bir etkiye sahiptir. Toplumsal cinsiyet, toplumun cinsiyetlerine göre kişilerden beklentilerine vurgu yaptığından toplumsal cinsiyet rolleri kavramı ile içiçedir. Toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve erkeğin toplum içerisinde nasıl yaşaması gerektiğine dair beklentileri ve ayırt edici rolleri ifade etmektedir (Kaynak, 2017). Toplumsal cinsiyet rollerinin ortaya çıkmasında sosyal yapı içerisindeki ilişkilerin ciddi bir rolü bulunmaktadır (Kıran, 2017; Temellioğlu, 2022). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde aile, okul gibi çocuğun hayatı öğrendiği ve sosyalleştiği kurumların yadsınamaz bir etkisi olduğu söylenebilir. Ancak yine bu alanlarda çocuk toplumsal cinsiyet rolleri ile birlikte kalıp yargıları da öğrenebilmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bütün kadınların ve erkeklerin sahip olduğuna inanılan ruhsal ve davranışsal özelliklerle ilgili katı ve genellenmiş kabuller olarak tanımlanmaktadır (Strong ve Devault, 1994). Kabullenilmiş ve sorgulama ihtiyacı hissedilmeyen toplumsal cinsiyet kalıp yargı ve rolleri, yaşamı süresince bireyleri farkında bile olmadan cinsiyet ayrımı döngüsünün içinde konumlandırabilmektedir. Küçük yaşlardan itibaren öğrenilen bu kalıp yargılar maalesef zaman zaman ayrımcılığı körükleyebilmektedir (Seçgin ve Kurnaz, 2015).

Toplumsal cinsiyete dönük kalıp yargıların etkileri hayatın farklı alanlarına sirayet etmektedir. Bu alanlardan bir tanesi de kişilerin geleceklerini yönlendirecek olan meslek seçimleridir. Toplumsal cinsiyet rolleri, hangi mesleğin ya da pozisyonun kadınlara uygun, hangilerinin erkeklere uygun olduğuna ilişkin baskın görüşleri de yönlendirmektedir (Şıvgın, 2015). Toplumsal cinsiyet rollerinin meslek tercihleri üzerindeki belirleyiciliklerine yönelik yapılan çalışmalarda; erkeklerin beceriye dayalı; kadınların el emeği isteyen, erkeklerin uzmanlığa dayalı; kadınların emek yoğun işlerde yer aldığı sonuçları elde edilmiştir (Değirmenci, 2018; Kaçar, 2007). Bu sonuçlar da kadınların toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçme eğilimlerini pekiştirmektedir (Şıvgın, 2015). Oysaki meslek tercihi yapılırken kişilerin ilgi, yetenek, beklenti ve becerilerini dikkate alarak hareket etmesinin bireysel mutluluk ve toplumsal kalkınma açısından daha faydalı olacağı gözden kaçırılmamalıdır.

Meslek tercihleri konusunda bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda doğru karar verebilmesi için elbette okulun da ciddi bir rol üstlenmesi beklenmektedir. Okulların gerek örtük program aracılığıyla gerekse öğretim programları aracılığıyla meslek seçimi sürecini desteklemesi gerekmektedir. Elbette bu noktada cinsiyete ilişkin kalıp yargıların doğru seçim yapılabilmesinin önünde bir engel teşkil etmemesi için toplumsal cinsiyet etkinliklerinin de derslerde yer bulması önemli görülmektedir. Söz konusu etkinliklerin etkili olabileceği derslerden birisi de sosyal bilgiler dersidir. Sosyal bilgiler dersinin temel amaçlarından biri çocuğun kendini tanıması ve toplumsal yaşama hazırlanmasıdır. İnsanların sahip olduğu pek çok hak sosyal bilgiler dersinin konusudur. Özellikle hayatımızda toplumsal cinsiyet rollerinin etkilediği alanlar düşünüldüğünde ki bu alanlara meslek seçimi, aile yaşantısı, sosyal-kültürel yaşam gibi alanlar dahil edilebilir, hepsi sosyal bilgiler dersinin içeriğinde yer almaktadır. Sosyal bilgiler eğitimi, kişilerin öncelikle sağlam bir karakter kazanmaları ve daha sonra kendi benlikleri ile toplumda var olabilmelerine katkı sağlamaktadır. Bu sebeple sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri noktasında öğrencileri destekleyen en önemli derslerden biridir (Fitchett ve Heafner, 2018). Sosyal bilgiler eğitimi bireyin evrensel değerleri de benimseyerek daha demokratik bir toplumsal yaşam inşaa etmede önemli bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla etkili bir sosyal bilgiler dersi öğrencilere tüm bu değerleri sağlayacak şekilde düzenlenmeli ve bu ders kapsamında toplumsal roller ile bu rollerin etkileri üzerinde de durulmalıdır. Ancak bu şekilde

toplumsal rollere dayalı ve hayatı olumsuz bir şekilde etkileyen kalıp yargılar yıkılabilir (Seçgin, 2012). Bu düşüncelerden yola çıkılarak araştırmada sosyal bilgiler dersinde yürütülen toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerinin ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyete dayalı meslek tercihlerine yönelik tutumlarına etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerin uygulandığı deney grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerin uygulanmadığı kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Deney ve kontrol gruplarının son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanları arasında cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık var mıdır?

Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik yürütülen araştırmalar incelendiğinde daha çok betimsel araştırmalara odaklanıldığı görülmektedir (Karar Temizkan, 2016; Kaynak, 2017; Kükrer 2015; Saldıray, 2017; Sırmabıyıklı 2017). Bununla birlikte toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerinin kalıp yargılara etkisinin çoğunlukla okul öncesi dönem öğrencileri ile ve ortaöğretim öğrencileri ile çalışıldığı, ilkökul dönemine yoğunlaşan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Yine sosyal bilgiler öğretimi alanında toplumsal cinsiyete dayalı araştırmaların artış gösterdiği ancak araştırmaların ders kitapları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Çelik ve Altunbaş, 2019). Bu araştırma ise toplumsal cinsiyete dayalı etkinliklerin etkisinin ilkökul düzeyinde incelenmesi açısından önemli görülmektedir. Bununla birlikte elbette sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerin ilkökul düzeyinde kullanımına yönelik bir farkındalık oluşturması ve bu anlamda kaynak teşkil etmesi bakımından da alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada, sosyal bilgiler dersinde uygulanan toplumsal cinsiyete dayalı etkinliklerin ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimlerine yönelik tutumlarındaki farklılıklar üzerine etkisinin belirlenebilmesi amacı ile deneysel desenlerden “*ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen*” kullanılmıştır. Sıklıkla kullanılan desenlerden birisi olan yarı deneysel desenlerde hazır gruplardan biri deney biri ise kontrol grubu olarak seçilir. Bu çalışmada da hazır bir şekilde var olan sınıflardan deney ve kontrol grupları seçildiği ve seçkisiz atama yapılmadığı için yarı deneysel desen tercih edilmiştir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008; Karasar,2014). Süreç içerisinde tarafsız bir şekilde hangi sınıfın hangi sınıfın kontrol grubu olacağı belirlendikten sonra ön test uygulanmıştır (Büyüköztürk, 2009). Araştırmada uygulanan deneysel desene ilişkin süreç Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 1
Araştırmada Uygulanan Deneysel Desen

Gruplar	Öntest	İşlem	Sontest
Deney Grubu	TCDMYSTÖ Formu	Sosyal Bilgiler Dersinde Toplumsal Cinsiyet Temelli Etkinliklerin Uygulanması	TCDMYSTÖ Formu
Kontrol Grubu	TCDMYSTÖ Formu	Sosyal Bilgiler Dersinde Yıllık Planın Uygulanması	TCDMYSTÖ Formu

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Kocaeli Körfez İlçesinde bir ilkökulda öğrenim görmekte olan 56 ilkökul 4. Sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun oluşturulmasında, araştırmanın

yürütüldüğü okulda akademik başarı ve sosyo-ekonomik açıdan benzer özellikler gösteren iki sınıfın araştırma kapsamına dâhil edilmesine karar verilmiştir. Bu sınıfların belirlenmesi aşamasında, cinsiyetten kaynaklanan etkileri en aza indirebilmek amacıyla deney ve kontrol grubunun öğretmenlerinin aynı cinsiyetten olmasına dikkat edilmiştir. Sosyo ekonomik açıdan da (anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne mesleği, baba mesleği) benzerlik gösterdiği anlaşılan iki sınıfa ön test uygulanmış ve toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimlerine yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edildikten sonra kura ile deney ve kontrol grubu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin demografik bilgiler Tablo 2’de sunulmaktadır:

Tablo 2
Araştırmaya Katılan Öğrencilerinin Demografik Bilgileri

	Cinsiyet	N	Anne Eğitim		Baba Eğitim		Anne Mesleği		Baba Mesleği	
			f	F	f	F	f	f		
Deney Grubu	Kız	16	İlkokul	11	İlkokul	6	Çalışmıyor	24	Çalışmıyor	1
	Erkek	13	Ortaokul	4	Ortaokul	1	İşçi	3	İşçi	20
			İlköğretim	6	İlköğretim	3	Emekli	-	Emekli	2
			Lise	6	Lise	17	Memur	-	Memur	-
			Önlisans	2	Önlisans	-	Esnaf	2	Esnaf	6
			Lisans	-	Lisans	2				
Kontrol Grubu	Kız	14	İlkokul	17	İlkokul	11	Çalışmıyor	26	Çalışmıyor	1
	Erkek	13	Ortaokul	3	Ortaokul	4	İşçi	1	İşçi	19
			İlköğretim	3	İlköğretim	3	Emekli	-	Emekli	-
			Lise	3	Lise	7	Memur	-	Memur	2
			Önlisans	1	Önlisans	-	Esnaf	-	Esnaf	5
			Lisans	-	Lisans	2				

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin aile eğitim durumu açısından benzer özellikler gösterdiği söylenebilir. Yine meslek gruplarına göre ebeveyn özellikleri incelendiğinde, ebeveynlerin meslek gruplarına göre benzer bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Öğrencilerin demografik özellikleri incelendikten sonra ön test uygulaması yapılmıştır. Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin ön test sonuçları Tablo 3’te sunulmaktadır:

Tablo 3
Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin (Ön test) Toplam Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik T Testi Sonuçları

	Gruplar	N	X	S	sd	T	P
Kadınların Meslek Seçimine Yönelik Tutum (OLUMSUZ)	Deney Grubu	29	9.31	2.47	52	.38	.69
	Kontrol Grubu	25	9.56	2.20			
Kadınların Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Tutum (OLUMLU)	Deney Grubu	29	5.96	1.89	52	1.964	.59
	Kontrol Grubu	25	7.08	2.71			
Toplam Puan	Deney Grubu	29	15.27	2.80	52	1.594	.11
	Kontrol Grubu	25	16.64	3.48			

Tablo 3 incelendiğinde deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test puanlarının alt boyutlarda ve ölçeğin toplamında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği sonucu elde edilmektedir ($p>.05$). Gerek demografik özellikler gerekse ön test sonuçları göz önüne alındığında deney ve kontrol gruplarının birbirine denk oldukları ifade edilebilir.

Verilerin Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Çetin Gündüz ve Tarhan (2015) tarafından geliştirilmiş olan “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimlerine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek 9 madde ve iki alt boyuttan oluşan 3’lü likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin alt boyutlarından biri olan Kadınların Meslek Seçimine Yönelik Tutum (OLUMSUZ) boyutu, kadınların bazı meslekleri yapamayacağını vurgulayan kadınların meslek seçimlerine yönelik olumsuz tutumları ortaya çıkartan 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin diğer alt boyutu olan Kadınların Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Tutum (OLUMLU) boyutu ise, kadınların meslek sahibi olmalarına yönelik olumlu tutumları belirlemeyi amaçlayan 4 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlik çalışmaları uzman görüşü, açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yolu ile sağlanmıştır. Güvenirlik çalışmaları için Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre birinci faktör için .71 ikinci faktör için .69 düzeyinde güvenilir bulunmuş, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çetin Gündüz ve Tarhan, 2015).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanması aşamasında ilk olarak öntestler uygulanmış, ardından deneysel işlem sürecine geçilmiştir. Deneysel uygulamalara başlamadan önce toplumsal cinsiyete dayalı etkinliklerin planlaması amacı ile ciddi bir hazırlık süreci yürütülmüştür. Bu aşamada ilk olarak sosyal bilgiler ders programı 4. Sınıf kazanımları ayrıntılı bir şekilde incelenerek, toplumsal cinsiyet kapsamında oluşturulacak etkinliklerle bütünleştirilebilecek kazanımlar belirlenmiştir. Ardından toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eğitimi ile ilgili alanyazın kapsamlı bir şekilde taranmıştır. Özellikle toplumsal cinsiyete dayalı etkinliklerde yararlanmak adına etkili bir sosyal bilgiler dersinde kullanılması gereken yöntem ve teknikler ile ilgili olarak bir literatür taraması yapılmıştır (Aslandağ Soylu, 2015; Kan, 2006; Öztürk, 2011). Bu noktada sınıf ortamında toplumsal cinsiyet etkinliklerinin yürütüldüğü araştırmalar da ayrıntılı bir biçimde incelenmiş ve deneysel süreç tasarlanırken söz konusu araştırmalardan da yararlanılmıştır (Çetin Gündüz ve Tarhan, 2017; Seçgin, 2012). Literatür taramasının ardından World Economic Forum (WEF) 2017 yılı verileri incelenmiş, bu raporda yoğun olarak toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının etkisi altında kaldığı düşünülen konu başlıkları belirlenmiştir. Söz konusu rapor ve literatür incelemesi sonucunda etkinliklerde aile içi görev paylaşımı, spor ve oyun, siyaset, bilim, meslek seçimi ve eğitim başlıklarının ele alınması kararlaştırılmıştır. Ardından etkinlikler söz konusu başlıklar temel alınarak sosyal bilgiler dersi ile bütünleştirilerek 8 hafta 16 saat boyunca uygulanacak şekilde planlanmıştır. Etkinlik planlarına ilişkin uzman görüşü alındıktan sonra hazırlanan 4 etkinlik planı araştırma kapsamına alınmayan bir 4. Sınıf şubesinde uygulanmış, ön uygulama sürecinde karşılaşılan aksaklıklara dayalı olarak küçük değişiklikler yapılarak planlara son hali verilmiştir. Buna göre her hafta oturumlarda üzerinde durulan etkinlik konuları Tablo 4’te verilmiştir:

Tablo 4
Haftalara göre etkinlik konuları

Haftalar	Etkinliğin Konusu	Süre
1. Hafta	Doğuştan gelen/değiştirilemeyecek özellikler	80’
2. Hafta	Eğitim hakkı ve engel teşkil eden sebepler	80’
3. Hafta	Meslek seçiminde ilgi ve yeteneklerin önemi, engeller ve çözüm yolları	80’
4. Hafta	Aile içinde görev paylaşımı	80’
5. Hafta	Bireysel veya takım sporlarının/oyunlarının insan yaşamında önemi	80’
6. Hafta	Bir bilim dalında başarılı olmak	80’
7. Hafta	Seçilme hakkı ve yönetici olmak	80’
8. Hafta	Değerlendirme	80’

Tablo 4’te yer alan konular temel alınarak hazırlanan etkinlik planları hazırlandıktan sonra 8 hafta boyunca deney grubunda araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Kontrol grubunda ise sosyal

bilgiler dersleri araştırmacı tarafından 8 hafta boyunca uygulanmıştır. Dersin içeriği zümre öğretmenleri tarafından sene başında hazırlanan yıllık planlara ve ders kitaplarına uygun bir biçimde oluşturulmuş ve uygulanmıştır. Yani kontrol grubunda dersler yıllık plana uygun olarak hazırlanan ders planları aracılığıyla yürütülmüştür. Gruplara deney veya kontrol grubu oldukları ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir. Deneysel işlem süreci sona erdikten sonra son testler uygulanarak veri toplama aşaması sonlandırılmıştır.

Veri analizi basamağında, ilk olarak demografik özelliklerin belirlenmesi amacı ile frekans ve yüzde hesaplamalarından yararlanılmıştır. Ön test ve son test yolu ile elde edilen verilerin analizine başlanmadan önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Kolmogorov- Simirnov testinden yararlanılmıştır. Kolmogorov- Simirnov testi sonucunda ölçeğin iki boyutuna ilişkin verilerin deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test ölçüm verilerinin normal dağılım gösterdiği ortaya koyulmuştur ($p > .05$). Ancak, ölçeğin toplamı incelendiğinde, deney grubunun son test ölçümlerinde verilerin normal dağılım göstermediği, bunun dışındaki ölçümlerde ise normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Bu sebeple ölçeğin toplamına yönelik deney ve kontrol gruplarının son test puanları arasındaki farklılıkların belirlenmesinde Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Yine toplam puanların grup için karşılaştırılması için Wilcoxon Sıralı Ölçümler Testinden yararlanılmıştır. Deney ve kontrol grupları arasındaki son test puanlarının karşılaştırılması amacı ile bağımsız gruplar için T testi, grupların kendi içinde ön test son test puanlarının karşılaştırılması amacı ile bağımlı gruplar için T testi uygulanmıştır.

Araştırma Etiği

Araştırmada ilk olarak Çetin Gündüz ve Tarhan'dan (2015) e-mail yolu ile izin alınmıştır. Ardından Sakarya Üniversitesi Etik Kurulu aracılığıyla araştırmanın uygulanmasında etik olarak bir sakınca olmadığı alınan etik kurul belgesi ile kanıtlanmıştır. Etik kurulu belgesi alındıktan sonra Kocaeli İli Körfez İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveynlerinin izinleri bilgilendirici onam formu aracılığı ile alınmıştır.

Bulgular

Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Bu bölümde, deney grubunun toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimlerine yönelik tutumlarına ilişkin ön test-son test puanları karşılaştırılmıştır. Bu amaçla, bağımlı örneklem t testi ve Wilcoxon Sıralı Ölçümler Testi kullanılmıştır. Yürütülen T testi aracılığıyla elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmaktadır:

Tablo 5

Deney Grubunun Olumlu Tutum ve Olumsuz Tutum Alt Boyutlarına İlişkin Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik t-Testi Sonuçları

		N	X	S	sd	t	P
Kadınların Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Tutum (OLUMLU)	Ön test	29	5.96	1.89	28	1.05	.29
	Son test	29	5.48	1.57			
Kadınların Meslek Seçimine Yönelik Tutum (OLUMSUZ)	Ön test	29	9.31	2.47	28	5.23	.000
	Son test	29	6.62	1.87			

Tablo 5 incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin kadınların meslek sahibi olmalarına yönelik tutumlarına ilişkin ön test ve son test puanlarının farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($t=1.05$, $p>.05$). Kadınların meslek seçimine yönelik puanlarının ön test ve son test

puanlarının ise farklılaştığı görülmektedir ($t=5.23$; $p<.05$). Sonuç olarak deney grubu öğrencilerinin kadınların meslek seçimine yönelik son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı bir şekilde düşüş gössterdiği bulgusu elde edilmiştir. Başka bir ifade ile öğrencilerin olumsuz tutumları deneysel uygulama sonrasında anlamlı bir şekilde azalmıştır.

Deney grubunda yer alan öğrencilerinin ön test ve son test toplam puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 6'da yer almaktadır:

Tablo 6

Deney Grubunun Toplam Puanlarına İlişkin Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Deney Grubu	Ön test- Son test	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	P
Öntest Sontest	Negatif Sıra	22	13.95	307.00	3.34	.001
	Pozitif Sıra	4	11.00	44.00		
	Eşit	3				

Tablo 6'da yer alan analiz sonuçlarına göre, deney grubunda yer alan öğrencilerin ölçeğin toplamından aldıkları puanların ön test ve son test uygulamaları arasında anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulgusu elde edilmiştir ($z=3.34$, $p<.05$). Analiz sonucunda elde edilen sıra toplam puanları na göre, söz konusu farkın deney grubu lehine olduğu sonucu elde edilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanların olumsuz tutumlara işaret etmesi sebebiyle, deneysel işlem uygulamalarından sonra toplam puanların düşmüş olması; deney grubunda yer alan öğrencilerin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimlerine yönelik tutumlarının olumlu yönde değiştiği şeklinde yorumlanabilir.

Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, kontrol grubunun toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimlerine yönelik tutumlarına ilişkin ön test-son test puanları karşılaştırılmıştır. Bu amaçla, bağımlı örneklem t testi ve Wilcoxon Sıralı Ölçümler Testi kullanılmıştır. Bağımlı örneklem t testi aracılığıyla elde edilen bulgular Tablo 7'de sunulmaktadır:

Tablo 7

Kontrol Grubunun Olumlu Tutum ve Olumsuz Tutum Alt Boyutlarına İlişkin Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik T-Testi Sonuçları

		N	X	S	sd	t	P
Kadınların Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Tutum (OLUMLU)	Ön test	25	7.08	2.27	24	2.19	.38
	Son test	25	5.92	2.05			
Kadınların Meslek Seçimine Yönelik Tutum (OLUMSUZ)	Ön test	25	9.56	2.20	24	.49	.622
	Son test	25	9.28	2.68			

Tablo 7 incelendiğinde, kontrol grubunda yer alan öğrencilerin kadınların meslek sahibi olmalarına yönelik tutumlarına ilişkin ön test ve son test puanlarının farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($t=2.19$, $p>.05$). Benzer olarak, kadınların meslek sahibi olmalarına yönelik tutumlarında da ön test ve son test puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($t=.49$, $p>.05$). Başka bir ifade ile kontrol grubunun hem olumlu hem de olumsuz tutumlarında bir değişiklik meydana gelmemiştir.

Kontrol grubunda yer alan öğrencilerinin ön test ve son test toplam puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 8'de yer almaktadır:

Tablo 8

Kontrol grubunun toplam puanlarına ilişkin ön test-son test puanlarının karşılaştırılmasına yönelik Wilcoxon Signed Ranks Test Sonuçları

Kontrol Grubu	Ön test- Son test	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	P
Ön test	Negatif Sıra	15	11.07	166.00	1.76	.078
Son test	Pozitif Sıra	6	10.83	65.00		
	Eşit	4				

Tablo 8’de yer alan analiz sonuçları incelendiğinde, kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ölçeğin toplamından aldıkları ön test ve son test puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($z=1.76$, $p>.05$).

Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, deney ve kontrol gruplarının son test ölçümleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Gruplar arasında son test puanlarına göre farklılık olup olmadığının belirlenmesi için bağımsız gruplar t testi ve Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubunun toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimlerine yönelik olumlu ve olumsuz tutumları son test puanlarının karşılaştırılmasına yönelik bulgular Tablo 9’da sunulmaktadır:

Tablo 9

Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin (Son test) Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik T Testi Sonuçları

	Gruplar	N	X	S	Sd	T	P
Kadınların Meslek Seçimine Yönelik Tutum (OLUMSUZ)	Deney Grubu	29	6.62	1.87	52	4.26	.00
	Kontrol Grubu	25	9.28	2.68			
Kadınların Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Tutum (OLUMLU)	Deney Grubu	29	5.48	1.57	52	.88	.38
	Kontrol Grubu	25	5.92	2.05			

Tablo 9’da sunulan analiz sonuçlarına göre, deney ve kontrol gruplarının kadınların meslek seçimlerine yönelik tutum boyutuna ilişkin puanları anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre deney grubu öğrencilerinin olumlu tutumlarının kontrol grubu öğrencilerine göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu bulgusu elde edilmektedir ($t= 4.26$, $p<.05$). Kadınların meslek sahibi olmasına yönelik tutumlara ilişkin deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test puanları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t=.88$, $p>.05$). Sonuç olarak, deney grubu öğrencilerinin olumsuz tutumlarında anlamlı bir düşüş olduğu tespit edilmiştir. Başka bir deyişle, sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet temelli etkinlikler sonucunda deney grubunda yer alan öğrencilerin kadınların meslek seçimlerine yönelik olumsuz tutumlarının azaldığı söylenebilir.

Deney ve kontrol gruplarına ilişkin ölçek toplam puanlarının karşılaştırması amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi’ne yönelik bulgular Tablo 10’da sunulmuştur:

Tablo 10

Toplam Son Test Grup Karşılaştırması Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney Grubu	29	21.88	634.50	199.50	.004
Kontrol Grubu	25	34.02	850.50		

Tablo 10’da sunulan analiz sonuçlarına göre, deneysel işlem sonrasında deney grubu ile kontrol grubunun toplam puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmaktadır ($U=199.50$, $p<.05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde, deney grubunda yer alan öğrencilerin toplam puanlarının kontrol grubunda yer alan öğrencilere göre anlamlı bir şekilde düşük olduğu sonucu elde edilmektedir. Başka bir deyişle, kontrol grubunda yer alan öğrencilerin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimine yönelik tutumlarında bir değişiklik olmadığı, deney grubunda yer alan öğrencilerin ise tutumlarının olumlu bir şekilde değiştiği söylenebilir.

Araştırmanın ilk üç alt problemine yönelik bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, sosyal bilgiler dersinde uygulanan toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerin ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği ifade edilebilir.

Deney ve Kontrol Gruplarındaki Değişimin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, deneysel işlem sonrasında deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin ön test ve son test puanlarındaki değişimin cinsiyete göre nasıl farklılaştığına ilişkin bulgular sunulmuştur. Buna göre öğrencilerin puanlarının cinsiyete farklılaşmış farklılaşmadığına yönelik yürütülen t testi sonuçları Tablo 11 ‘de sunulmuştur:

Tablo 11
Öğrencilerin Ön Test ve Son Test Puan Değişimlerinin Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları

			Cinsiyet	N	X	S	sd	t	P
Deney Grubu	Kadınların Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Tutum (OLUMLU)	Kız	Ön test	16	5.81	2.10	15	-.090	.930
			Son test	16	5.87	1.74			
		Erkek	Ön test	13	6.15	1.67	12	2.232	.045*
			Son test	13	5.00	1.22			
	Kadınların Meslek Seçimine Yönelik Tutum (OLUMSUZ)	Kız	Ön test	16	10.00	2.58	15	3.346	.004*
			Son test	16	7.37	2.15			
	Erkek	Ön test	13	8.46	2.14	12	4.248	.001*	
		Son test	13	5.69	.85				
Kontrol Grubu	Kadınların Meslek Sahibi Olmasına Yönelik Tutum (OLUMLU)	Kız	Ön test	11	6.00	1.78	10	1.036	.324
			Son test	11	5.27	1.48			
		Erkek	Ön test	14	7.92	2.30	13	1.934	.075
			Son test	14	6.42	2.34			
	Kadınların Meslek Seçimine Yönelik Tutum (OLUMSUZ)	Kız	Ön test	11	8.72	2.76	10	.684	.509
			Son test	11	8.00	2.75			
	Erkek	Ön test	14	10.21	1.42	13	-.123	.904	
		Son test	14	10.28	2.23				

Tablo 11’de deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin deneysel işlem öncesi ve sonrasındaki puanlarında meydana gelen değişimler yer almaktadır. Deney grubuna ilişkin puanlar incelendiğinde kız öğrencilerin kadınların meslek sahibi olmalarına yönelik olumsuz tutumlarının azaldığı sonucuna ulaşılmaktadır ($t=3.346$, $p<.05$). Erkeklerin ise hem olumlu tutumlarında hem de olumsuz tutumlarında anlamlı değişiklikler olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin kadınların meslek sahibi olmalarına yönelik olumlu tutumları deneysel işlem sonrasında anlamlı derecede düşüş göstermiştir ($t=2.232$, $p<.05$). Başka bir deyişle, sosyal bilgiler dersinde yürütülen toplumsal cinsiyete dayalı etkinlikler erkek öğrencilerin kadınların meslek sahibi olmalarına yönelik olumlu algılarını azaltmıştır. Bununla birlikte erkek öğrencilerin olumsuz puanlarında da anlamlı bir düşüş görülmektedir ($t=2.248$, $p<.01$). Yani toplumsal cinsiyete dayalı etkinlikler erkek öğrencilerin kadınların meslek seçimine yönelik olumsuz algılarını azaltmıştır. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puanları incelendiğinde ise, kız ve erkek öğrencilerin olumlu ve olumsuz tutumları arasında ön test ve son test puanları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p<.05$).

Tablo 11’de yer alan puan ortalamaları incelendiğinde göze çarpan bir diğer husus ise deney grubunda yer alan kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha olumsuz tutumlara sahip olmalarıdır. Kontrol grubunda ise tam tersi bir durum söz konusudur ve erkek öğrencilerin olumsuz tutum puanları kız öğrencilerin puanlarından yüksektir. Yine hem deney grubunda hem kontrol grubunda yer alan erkek öğrencilerin kadınların meslek sahibi olmalarına yönelik olumlu tutum puanları düşüş göstermiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet etkinliklerinin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre deney grubunun öne test ve son test puanları arasında kadınların meslek seçimine yönelik olumlu algılarında bir farklılık olmazken, kadınların meslek seçimine yönelik olumsuz tutumların anlamlı bir şekilde azaldığı ortaya koyulmuştur. Ölçekten elde edilen toplam puanlar incelendiğinde ise deney grubunda yer alan toplumsal cinsiyete dayalı meslek tercihlerine yönelik tutumların olumlu yönde değiştiği bulgusu elde edilmiştir. Kontrol grubunun ön test ve son test puanlarında ise herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Yine deney ve kontrol grubunun son test puanları incelendiğinde kadınların meslek sahibi olmasına yönelik tutumları yani olumlu tutumlara ilişkin son test puanlarında deney grubu ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark bulunmazken, kadınların meslek seçimine yönelik tutumları yani olumsuz tutumların deney grubu lehine farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Çetin Gündüz ve Tarhan (2017) de kadın bilim insanlarına ilişkin çizgi filmlerin 4. Sınıf öğrencilerinin kadınların meslek sahibi olmalarına yönelik olumlu tutumlarını değiştirmede sonucuna ulaşımlardır. Toplam puanlar incelendiğinde ise yine deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara dayanılarak, sosyal bilgiler dersinde uygulanan toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerinin öğrencilerin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimlerine yönelik tutumları üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Bu etki özellikle öğrencilerin sahip olduğu olumsuz tutumların azalması şeklinde ortaya çıkmıştır. Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı çalışmalar incelendiğinde bu tür çalışmaların okullarda yer alması gerektiği vurgulanmaktadır (Biddle, 2017; Clarke, 2008; Çetin Gündüz ve Tarhan, 2017; Sellers, 1997). Nitekim araştırmalar incelendiğinde de toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı çalışmaların olumlu sonuç verdiğini ortaya koyan farklı araştırma sonuçları olduğu görülmektedir (Acar Erdol ve Gözütok, 2019; Aydemir, 2019; Ülker ve Tanrıseven, 2019). Söz konusu araştırma sonuçları eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği dikkate alındığında değişim üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Elbette toplumsal cinsiyet algısının olumlu yönde değişebilmesi için öğretmenlerin algıları, ebeveynlerin algılar, sınıf içi iletişim tarzı, okul kültürü gibi pek çok farklı faktör etkili olduğu söylenebilir. Ancak hayat bilgisi, sosyal bilgiler, insan hakları ve vatandaşlık gibi sosyal içerikli derslerin de ciddi bir rolü olduğu düşünülmektedir.

Toplumsal cinsiyete dayalı çalışmaların sosyal bilgiler öğretimi alanında son yıllarda artış gösterdiği ancak çalışmaların ders kitapları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Çelik ve Altunbaş, 2019). Bu sebeple sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğine temel oluşturabilecek olumsuz algıların yok edilmesine ya da azalmasına yönelik yürütülecek deneysel araştırma sonuçlarının son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü sosyal bilgiler dersi toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edecek en önemli alanlardan biri olarak görülmektedir. Ayrıca her iki cinsiyetteki öğrencilerin başta sosyal hayat olmak üzere; tüm meslekler, tüm sektörler ve liderlik alanlarına ilişkin eşitlik temelli tutum ve anlayış geliştirmelerini sağlayarak 21. yüzyılın demokratik vatandaşları için gerekli olan bilgi ve eğilimleri de teşvik edeceğine inanılmaktadır (Hahn, Bernard-Powers, Smith Crocco ve Woysner, 2007). Bu açıdan düşünüldüğünde araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyete dayalı etkinliklerin öğrencilerin mesleklere ilişkin cinsiyet temelli algılarının değiştirilmesinin son derece anlamlı olduğu düşünülmektedir. Araştırma ile benzer olarak Chrisman (1999) 3. Sınıf ders müfredatına meslek seçimleri ile ilgili etkinlikler eklemiş, bu etkinliklerin öğrencilerin meslek tercihlerinde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını azalttığı bulgusuna ulaşmıştır. Araştırma sonuçları göstermiştir ki sosyal bilgiler dersinde bu tür etkinliklere yer vermek kadınların meslek seçimlerine ilişkin olumsuz algıların yıkılmasında etkilidir ve bu durum tüm sosyal bilgiler derslerinde dikkate alındığında geleceğe ilişkin olumlu sonuçlar doğurabilir. Sosyal bilgiler

dersinde toplumsal cinsiyete dayalı etkinliklerin yalnızca meslek seçimlerine değil, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarına etkisini gösteren araştırmalar da yürütülmüştür. Seçgin ve Kurnaz (2015) 7. Sınıf sosyal bilgiler dersinde yürüttükleri araştırma sonucunda, sosyal bilgiler dersinde uygulanan toplumsal cinsiyet etkinliklerinin toplumsal cinsiyet algılarını somutlaştırdığı ve cinsiyet eşitliği bakımından duyarlılık kazandırdığını belirtmişlerdir. Derslerde yer verilen toplumsal cinsiyet etkinliklerinin toplumsal cinsiyet algısına katkısını ortaya koyan farklı araştırma sonuçları da mevcuttur (Sullivan, 1994; Şıvgın, 2015). Bütün bu sonuçlara dayanılarak özellikle sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin mutlaka göz önünde bulundurulması gerektiği ve sosyal bilgiler dersinde bu tür etkinliklere mutlaka yer verilmesi önerilmektedir. Sosyal bilgiler dersi programı ve sosyal bilgiler dersinde kullanılan ders kitaplarına yönelik araştırma sonuçları özellikle meslek seçimine yönelik olarak incelendiğinde, çeşitli meslek kollarında erkeklerin kadınlardan daha fazla yer aldığı, bilim ile ilgili konularda kadınlara yeterince yer verilmediği, kitaplarda cinsiyetçi kalıp yargıların yer aldığı görülmektedir (Başaran, 2019; Fidan, 2019; Kandilli, 2020). Örneğin Sönmez (2020) araştırmasında İlkokulda okutulmakta olan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarını Meslek Seçimlerine Göre Toplumsal Cinsiyet kategorisinde de incelemiştir. Araştırma sonucuna göre ders kitaplarında kadın/kız çocukları ve erkeklerin bazı meslek gruplarında ayrıştıkları tespit edilmiştir. Buna göre öğretmenlik ve hemşirelik mesleğinin daha çok kadınlarla; madencilik, balıkçılık, idarecilik gibi mesleklerin ise daha çok erkeklerle bütünleştirildiği görülmüştür. Bu noktada öğretmenlere ciddi görevler düştüğü söylenebilir. Öğretmenlerin bu konuda duyarlı olmaları, öğrencilerinin aynı duyarlılıkla yetiştirmek için toplumsal cinsiyete dayalı etkinlikleri derslerine entegre etmeleri gerekmektedir. Çocuklar ailelerinde, okulda ve yaşadıkları çevrede toplumsal kalıp yargılar dışında mesleklere mensup ne kadar çok kadın ve erkek profili görürlerse seçebilecekleri meslekleri de o kadar çeşitlendireceklerdir. Bu sebeple toplumsal alanlarda, çalışma yaşamında farklı meslek alanların temsilcisi kadınların görünürlüğünün artması çocuklar için örnek olabilecek modellerin sayısını da arttırmaktadır (Çetin Gündüz ve Tarhan, 2015). Yine öğretmenlerin çocukları farklı mesleklerde görevlerini yürüten erkek ve kadın örnekleri ile karşılaştırmaları önerilebilir.

İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimine yönelik tutumlarındaki değişimin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar deney grubunda cinsiyete göre anlamlı değişimler olduğunu göstermiştir. Buna göre erkek öğrencilerin kadınların meslek sahibi olmalarına yönelik olumlu tutumlarının az da olsa anlamlı bir düşüş gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç beklenmedik bir sonuç olup, kontrol grubunda ise anlamlı olmasa da erkeklerin olumlu tutum puanlarında bir düşüş olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum sosyal bilgiler dersinde yer alan içeriğin kadınların meslek sahibi olmaları gerekliliğini yeterince vurgulamıyor olmasından kaynaklanabilir. Ancak bu düşüşün sadece sosyal bilgiler dersi ile açıklanamayacağı düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet algısının çocukluktan itibaren oluşmasında okul da önemli bir rol üstlenmekle birlikte, kitaplar, medya, şarkılar gibi pek çok farklı unsur etkilidir (Connell, 1998; Driscoll ve Nagel, 2008; Meece ve Daniels, 2008; Akt: Yağan Güder ve Güler Yıldız, 2016). Çocukların karşılaştıkları içerik ve materyallerin toplumsal cinsiyete dayalı kalıpları pekiştirdiği ve daha çok erkekleri meslek hayatının bir parçası olarak sunduğunu gösteren çalışma sonuçları mevcuttur (Koyuncu Şahin ve Çoban, 2019). Elbette sınıf ve okullarda oluşturulan kültür de çocukların algılarını etkileyecek önemli unsurlardır. Dolayısıyla erkek öğrencilerin kadınların meslek sahibi olmalarına ilişkin olumlu tutumlarının azalmasında okul ya da okul dışı birtakım sebepler olabileceği söylenebilir. Kadınların meslek seçimine yönelik olumsuz tutumları incelendiğinde ise hem kızların hem de erkeklerin olumsuz tutumlarında anlamlı ve ciddi bir azalma olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken husus deney grubundaki kız öğrencilerin ön test ve son test olumsuz tutum puanlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğudur. Bu durum kızların cinsiyete dayalı mesleki algılarının kalıplaşmış olduğunun bir göstergesi olarak yorumlanabilir. İlkokul öğrencilerinin meslek seçimlerine yönelik olarak yürütülen araştırmalar da bu yorumu destekler niteliktedir. Bunun önüne geçmek için daha küçük yaşlardan itibaren sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerin toplumsal cinsiyete dayalı eğitim ortamları ile zenginleştirilmesi önerilebilir. Yine sosyal bilgiler dersi içerisinde toplumsal cinsiyet ile ilgili kavramlara ve kalıp yargıları değiştirmeye ilişkin etkinlikler yürütülebilir. Ek olarak, yalnızca sosyal bilgiler dersinde değil, hayat bilgisi gibi farklı derslere yönelik yalnızca meslek boyutu ile sınırlı kalmadan, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının daha geniş bir şekilde ele alındığı deneysel

çalışmalar yürütülebilir. Ayrıca, ilkökul düzeyinde toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimlerine ilişkin olumsuz tutumların derinlemesine incelenmesi amacı ile nitel araştırmalar yürütülebilir.

Yazarların Katkı Oranı

Bu makaleye birinci yazarın %50, ikinci yazarın %50 oranında katkısı vardır.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum yoktur.

Açıklama: Bu makale ikinci yazarın danışmanlığında hazırlanan “*Sosyal bilgiler dersi ile bütünleştirilmiş toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimine yönelik tutumlara etkisi*” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Kaynaklar

- Acar- Erdol, T., Gözütok D.F. (2019). Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitim programının değerlendirilmesi. *Elementary Education Online*, 18(4), 1497-1519. doi:10.17051/ilkonline.2019.631950.
- Akın, A., Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *Cerrahpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(4), 73-82.
- Aslandağ Soylu, B. (2015) Öğretme – öğrenme sürecinde yeni yaklaşımlar. Akay, C. (Ed.). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Aydemir, S. (2019). *Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı medya okuryazarlığı eğitiminin öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumlarına etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Başaran, M. (2019). *Sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Biddle, A. M. (2017). *Gender stereotypes within TV shows for preschoolers and their effects on children's stereotypes*. Unpublished Doctoral thesis, Universty of Hawaii, Available from ProQuest Dissertations and Theses Global. Erişim adresi: <https://search.proquest.com/docview/1953259467?accountid=13654>.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemA Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Clarke, C. C. (2008). *Girls play with dolls and boys play with soldiers: Examining teachers and parents' gender beliefs and the gender identity of 8–10 year old 69 jamaican boys*. Unpublished Doctoral Thesis, Universty of South Florida, College of Education. Available from ProQuest Dissertations and Theses Global. (275645952). Erişim adresi: <https://search.proquest.com/docview/275645952?accountid=13654>
- Chrisman, S. E. (1999). *Influences of curricular interventions on career interests and career gender stereotypes of third graders*. Unpublished Doctoral Thesis, Indiana Universty of Pennsylvania. Available from ProQuest Dissertations and Theses Global. (304542323). Erişim adresi: <https://search.proquest.com/docview/304542323?accountid=13654>

- Çelik, H., Altunbaş, M. (2019). *Türkiye’de eğitim alanında toplumsal cinsiyet ile ilgili çalışmaların incelenmesi*. ERPA International Congresses on Education 2019, Sakarya.
- Çetin Gündüz, H. ve Tarhan, S. (2015). Toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimlerine yönelik tutum ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt 4, Sayı 1, s. 21 – 33. Doi: 10.14686/BUEFAD. 2015111012.
- Çetin Gündüz, H. ve Tarhan, S. (2017). İlkokul Öğrencilerinin Meslek Seçimlerine Yönelik Tutumlarında Toplumsal Cinsiyetin Etkisi. *İlköğretim Online*, 16(3), 1287-1300.
- Değirmenci, B. (2018). *Toplumsal cinsiyet algısının meslek seçimine etkisine yönelik bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Dökmen, Z. (2017). *Toplumsal cinsiyet ve sosyal psikolojik açıklamalar*. (8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Fidan, S. (2019). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında toplumsal cinsiyet*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fitchett, P. G., Heafner, T. L. (2018). Teacher quality or quality teaching? eighth grade social studies teachers’ professional characteristics and classroom instruction as predictors of u.s. history achievement. *Research in Middle Level Education*, 41(9), 1-17. doi: 10.1080/19404476.2018.1514826
- Hahn, C. L., Bernard-Powers, J., Crocco, M., & Woyshner, C. (2007). Gender equity and social studies. Klein, S.S. (Ed.), *Handbook for achieving gender equity through education* (335–359). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kaçar, Ö. (2007). *Toplumsal cinsiyet ve kadının konumu: Türkiye’de yakın zamanlardaki değişimi anlamak*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Kan, Ç. (2006). Etkili sosyal bilgiler öğretimi arayışı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 537-544.
- Kandilli, E. (2020). *An examination of social gender equality and social gender roles in fifth grade mathematics textbook and social sciences textbook*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kantoğlu, A., Yurteri Çetin, N., Erdoğan, A. (2018). Ergenlerde toplumsal cinsiyet algılarının sosyodemografik özelliklere göre değerlendirilmesi. *Konuralp Medical Journal*, 10(2), 175-187. doi: 10.18521/ktd.368702
- Karar Temizkan, S. (2016). *Türkiye eğitiminde toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsellik değişen paradigmlar: Yeni yönler, boşluklar ve öneriler*. Yüksek Lisans Tezi, Sabancı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler* (26. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Kaynak, D. (2017). *Okul öncesi hikâye ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri*. Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Kıran, E. (2017). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında Türkiye’de çocuk gelinler. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, ICOMEP 2017 Özel Sayısı*, 1-8.

- Koyuncu Şahin, M., Çoban, A. (2019). Türkiye’de eğitim alanında toplumsal cinsiyet üzerine yapılmış çalışmalara toplu bir bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(64). Doi:10.17719/jisr.2019.3381
- Küçükahmet, L. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kükreler, M. (2015) *Toplumsal cinsiyet eşitliği yönüyle ortaokul Türkçe ders kitaplarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Öztürk, C. (Ed). (2011). *Sosyal bilgiler öğretimi, demokratik vatandaşlık eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Saldıray, A. (2017). *Örtük programda toplumsal cinsiyet: bir ilkokulun örtük programında toplumsal cinsiyete ilişkin nitel bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Seçgin, F. (2012). Sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet etkinliklerinin öğrencilerin algı ve tutumlarına etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seçgin, F., Kurnaz, Ş. (2015). Sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet etkinliklerinin öğrencilerin algı ve tutumlarına etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 24-38. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/goputeb/issue/34517/381359>.
- Sellers, N. W. (1997). *The differences of children's career aspirations according to gender role stereotype and socioeconomic status*. Unpublished Doctoral Thesis, The University of Alabama. Available from ProQuest Dissertations and Theses Global. (304327486). Erişim adresi: <https://search.proquest.com/docview/304327486?accountid=13654>.
- Sırmabıyıklı, G. (2017). *MEB aile eğitimi programının eğitim materyallerinde toplumsal cinsiyet*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, K. (2020). *İlkokul hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Sullivan, S. B. (1994). *Effect of a gender conscious career awareness program on grade five students*. Unpublished Master Thesis, Memorial University of Newfoundland. Available from ProQuest Dissertations and Theses Global. (304150082). Erişim adresi: <https://search.proquest.com/docview/304150082?accountid=13654>.
- Strong, B. and Devault, C. (1994). *Human sexuality*. London: Mayfield.
- Şıvgın, N. (2015). *Cinsiyet rolleri eğitim etkinliklerinin anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temellioğlu, Ş. H. (2022). *Çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Ülker, F., Tanrıseven, İ. (2019). Yaratıcı dramının ergenlerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumu üzerindeki etkisi. *Journal of Advanced Education Studies* 1(1), 53-67. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ejaes/issue/45527/554327>.
- World Economic Forum. (2017). *Global gender gap report 2017*. 31.01. 2017 tarihinde <http://wef.ch/2A0RFmL> adresinden erişilmiştir.

Yağın Güder, S. ve Güler Yıldız, T. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarında ailenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 424-446. Doi: 10.16986/HUJE.2016016429.

Extended Abstract

People may encounter many classifications throughout their lives. These classifications may appear in different periods of life. Gender is one of the factors of classification. Classifications based on gender can begin even before the individual is born. Gender, as a term, is the expression of what is expected from femininity and/or masculinity based on social surrounding and culture, has a meaning associated with culture-based biological features in general and certainly involves psychology (Dökmen, 2017). As it is stated above, gender concept can have an effect on human life in a more different way than the concept of sex which expresses a biological category. It can be said that one of them is career choices. Gender stereotypes can also affect career choices. At this point, it is considered important to include gender activities in the lessons so that stereotypes about gender do not constitute an obstacle to making the right choice. Social studies lesson has been seen appropriate in order to conduct activities that enable individuals to make decisions in line with their interest and abilities regarding their choices of profession. It can be stated that one of the objectives of social studies lesson is to ensure a child self-knowledge and preparation for social life. Gender education that will be provided through social studies lesson can contribute to get one step closer to attain a more egalitarian society. Accordingly, an effective social studies lesson should be organized in a way to instruct all these values to students and within the scope of this lesson, students should be provided with gender education. Thus, it can be possible to eliminate the discriminatory discourses and gender stereotypes held by individuals (Seçgin, 2012, p. 52).

The aim of this study is to determine the effect of the activities based on gender equality which are conducted in social studies lesson on the 4th-grade primary school students' attitudes towards Gender Based Choice of Profession. For this purpose, answers to the following questions were sought.

1. Is there a significant difference between the pretest and the posttest scores of the experimental group in which gender equality activity was conducted?
2. Is there a significant difference between the pretest and the posttest scores of the control group in which gender equality activity was not conducted?
3. Is there a significant difference between the experimental group posttest scores and control group posttest scores?
4. Is there a significant difference based on gender between the pretest and posttest scores of the experimental and control groups?

Method

In the research, "quasi-experimental pretest-posttest control group design", one of the experimental designs, was used in order to determine the effect of the activities based on gender equality which are conducted in social studies lesson on differences in the 4th-grade primary school students' attitudes towards gender-based choice of profession. The study group of the research consists of 56 fourth-grade primary school students studying at a primary school in Körfez district of Kocaeli. In the research, "Attitude Towards Gender Based Choice of Profession Scale" developed by Çetin Gündüz and Tarhan (2015) was used as data collection tool. Activities were implemented in the experimental group by the researcher during 8 weeks. In the control group, social studies lesson was carried out by the researcher during 8 weeks, in line with the plans prepared according to the education program and the Social Studies Curriculum 2018 and implemented by the 4th-grade teachers working in the primary school where the research was conducted.

Findings

In the analysis of data, t-test was used in order to determine whether the 4th-grade primary school students' attitudes towards genderbased choice of profession differed according to the activities based on gender equality.

Conclusion, Discussion And Recommendations

Considering the findings obtained from the research as a whole, it was concluded that the activities based on gender equality which were conducted in social studies lesson positively affected the students' attitudes towards genderbased choice of profession. It was found that negative attitudes towards women's choice of profession significantly decreased while there was no difference between the pretest and posttest scores of the experimental group in terms of positive perceptions towards women's choice of profession. When the total scores on the scale were considered, it was found that attitudes towards genderbased choice of profession changed in a positive manner in the experimental group. No difference in the pretest and posttest scores of the control group was detected. Based on the posttest scores of the experimental and the control groups, it was determined that attitudes towards women's choice of profession, i.e. negative attitudes, differed in favor of the experimental group while there was no significant difference in the posttest scores regarding attitudes towards women's having a profession, i.e. positive attitudes, between the experimental and control group. Çetin Gündüz and Tarhan (2017) concluded that the cartoons on female scientists did not result in a change in the 4th-grade primary school students' positive attitudes towards women's having a profession. When the total scores were considered, a significant difference was found again in favor of the experimental group. Based on these results, it can be stated that the gender equality activities conducted in social studies lesson have an effect on students' attitudes towards genderbased choice of profession. This effect has especially emerged as the decrease in negative attitudes that the students have. Regarding the studies with the focus on gender equality in education, it is emphasized that such studies should take place in schools (Biddle, 2017; Clarke, 2008; Çetin Gündüz and Tarhan, 2017; Sellers, 1997). In fact, when the researches on gender equality are reviewed, it is seen that there are several research results revealing that studies based on gender equality produce favorable outcomes (Acar Erdol and Gözütok, 2019; Aydemir, 2019; Ülker and Tanrıseven, 2019). The relevant results of research show that when gender equality in education is taken into consideration, it has an effect on the change. Of course, it can be said that various factors such as teachers' perceptions, parents' perceptions, in-class mode of communication, school culture, and so on, are effective in order that gender perception can change in a positive manner. However, it is considered that the courses with social contents such as science of life, social studies, and human rights and citizenship also have a crucial role.